

Ирена Ђорђевић

МАЛА ШКОЛА ЕТНОЛОГИЈЕ

СТАРИ ЗАНАТИ

Издавач

Музеј рудничко-таковског краја

За издавача

Жељко Цветковић, в.д. директора

Аутор

Ирена Ђорђевић

Стручни сарадник

Наташа Поломац Петковић

Лектура и коректура

Мирјана Мокровчак Глишовић

Илустрација на насловној страни

Плакат занатске забаве који је илустровао
Десимир Жижовић Буин

Ликовно обликовање

Радојко Петровић

Фотографије

Архива Музеја РТК, музејски фотограф Саша Савовић,
Фотографије са изложбе: „Од абације до чаругџије”

Штампа

Graforprint, Горњи Милановац

Тираж: 200 примерака

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

67/68(497.11)(02.053.2)

ЂОРЂЕВИЋ, Ирена, 1977-

Мала школа етнологије. Стари занати / Ирена Ђорђевић ; [фотографије Саша Савовић]. - Горњи Милановац : Музеј рудничко-таковског краја, 2024 (Горњи Милановац : Graforprint). - 16 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 200. - Стр. 5: Предговор / Наташа Поломац Петковић.

ISBN 978-86-82700-09-8

а) Стари занати

COBISS.SR-ID 153458441

Пројекат „Мала школа етнологије“ у Музеју рудничко-таковског краја, реализује се почев од децембра 2021. године, а покренут је са жељом да се деци приближе наша култура и обичаји. Школица је намењена деци предшколског и нижег школског узраста, коју воде мср Ирена Ђорђевић, виши кустос педагог и Наташа Поломац Петковић, кустос етнолог-антрополог.

У оквиру школице, до сада су обрађене следеће теме: *Стари предмети, Традиционална одећа Шумадије, Бајке, Вашар је био, а на вашару..., Некад било, сад се помињало - стари занати.*

Ово најновије музејско штиво за децу о старим занатима настало је из искуства *Мале школе етнологије*, и потребе да се деци, на њима прихватљив начин приближи изложба „Од абаџије до чаругџије“ аутора Наташе Поломац Петковић, кустоса етнолога-антрополога. У току ауторског вођења кроз изложбу, деца имају могућност да се упознају са занатима и занатлијама милановачке оштине, да увиде којих заната више нема, а који још увек у мањем обиму опстају, да виде шта су од алата користили мајстори за свој занат и чују како се од шегрта и калфе долазило до звања мајстора. Ова књига ће помоћи деци да све то што су чула и видела на изложби још једном на занимљив начин систематизују решавајући лавиринте, осмосмерке, допуњавајући стихове, одговарајући на питања ко шта ради и ја цртам, а ти погоди шта, као и многе друге задатке које смо пажљиво одабрали и припремили.

Аутор

Уместо посвете!

Фотографије са радионице „Некад било, сад се спомињало - стари занати”

Стари занати су занимања којима су се људи раније бавили. На традиционалан начин обрађивали су природне материјале (камен, дрво...) и својеручно, без употребе савремених алата и машина, правили све што им је било потребно за свакодневни живот. Учење заната био је тежак и напоран процес, који је трајао и по неколико година. Веома млади, дечаки са десет и мање година одлазили би код мајстора код којег би учили занат. Шегртовање је трајало три или четири године у зависности од тежине самог заната, а након тога ученик (шегрт) полагао би калфенски испит и постајао мајсторски помоћник, односно калфа. Да би калфа могао да полаже мајсторски испит, требало је да прође још две године. Након положеног испита досадашњи ученик (калфа) постаје мајстор и добија дозволу да отвори своју радњу и започне да се самостално бави занатом. Као потврду да је положио испит за мајстора добијао је диплому, односно мајсторско писмо.

Занати којих више нема у општини Горњи Милановац су: абацијски, берберски, бојацијски, воскарско-лицидерски, коларски, опанчарски и ћурчијски.

Занати који су још увек присутни су: вуновлачарски, ковачки, кројачки, лимарски, месарски, обућарски, пекарски, пинторски, семенкарски, столарски, фотографски и часовничарски.

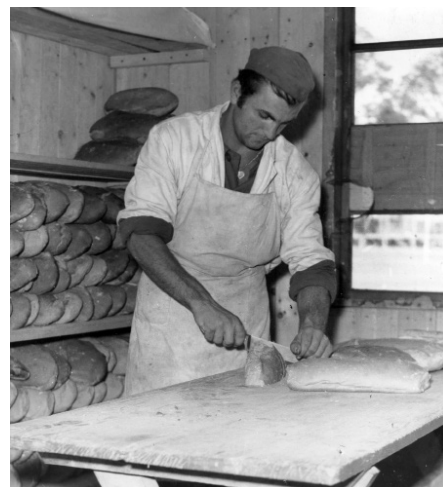
Очување старих заната данас је значајно јер су они једни од ретких живих носилаца наше традиције и културе. Модернизација, савремено друштво и нове технологије пред занатлију стављају нове захтеве и навике. Онај ко је спреман и у могућности да их прихвати наставља да се бави својим послом, али у новом, неком савременијем облику. Онај ко не може или једноставно не жели да прихвати те савремене захтеве и токове, наставља да негује занат из љубави и поштовања, више из хобија него ради зараде.

Наташа Поломац Петковић
аутор изложбе „Од абације до чаругџије”

1. Допуни стихове и добићеш називе појединих заната !

Кајзерице и кифлице да се деца сладе,
у Горњем Милановцу правио је
_ _ _ _ _ Радомир Радовановић Раде.

* * *

Када свећа догори
и кад пламен стане,
нову свећу од воска
правио је милановачки
_ _ _ _ _ Алексић Павле.

* * *

Сланинице моја сласна,
ја те волим кад си масна,
и док за продају месо спрема,
ову песму нам испева
милановачки _ _ _ _ _
Петар Павловић Пера.

* * *

Милановачки _ _ _ _ _
Драгољуб Албано
једну бригу има,
како да направи обућу
да се свиди свима.

Машина штекће ли штекће,
док лепо одело шије
и маказама својим шкљоца
кад одело кроји
милановачки _ _ _ _ _
Јован Марјановић Јоца.

* * *

Чекићем кује ли кује,
он слатке снове снује,
исковати од гвожђа врата,
Милановачки _ _ _ _ _
Радовин Лазаревић Лаза.

* * *

Израдом дрвених запрежних кола
бавио се најбоље _ _ _ _ _
Радиша Гачић из Лозња.

* * *

Да се човек лепо влада
и буде му уредна коса и брада
о томе се бринуо милановачки
брица тј. _ _ _ _ _
Лучић Влада.

На утакмицу када крене,
увек понесе сунцокретово црно
или бундевино бело семе.
А како другачије,
без _ _ _ _ _
резултат за победу се не ствара.

* * *

Да направи бурад,
мајстор је прави,
од _ _ _ _ _ заната,
новац да заради.

* * *

2. Реши ребус и добићеш назив једног заната !

+ Р

Решење: _____

3. Реши осмосмерку тако што ћеш пронаћи следеће занате:
семенкар, опанчар, пинтор, абаџија, воскар, колар, кројач.

С	Е	М	Е	Н	Ч	А	В
П	Е	А	С	А	А	К	О
В	О	М	К	Н	Ј	О	П
О	С	А	Е	Б	О	Л	А
С	Е	В	К	Н	Р	А	Н
К	О	Л	А	Р	К	Ј	Ч
А	Ј	И	Џ	А	Б	А	А
Р	К	П	И	Н	Т	О	Р

4. Шта ко ради? Од понуђених одговора заокружи један који је тачан!

Шта ради абаџија?

- а) поправља сатове
- б) шије народна одела
- в) прави бурад

Шта ради опанчар?

- а) прави кобасицу
- б) шиша и брије људе
- в) прави опанке

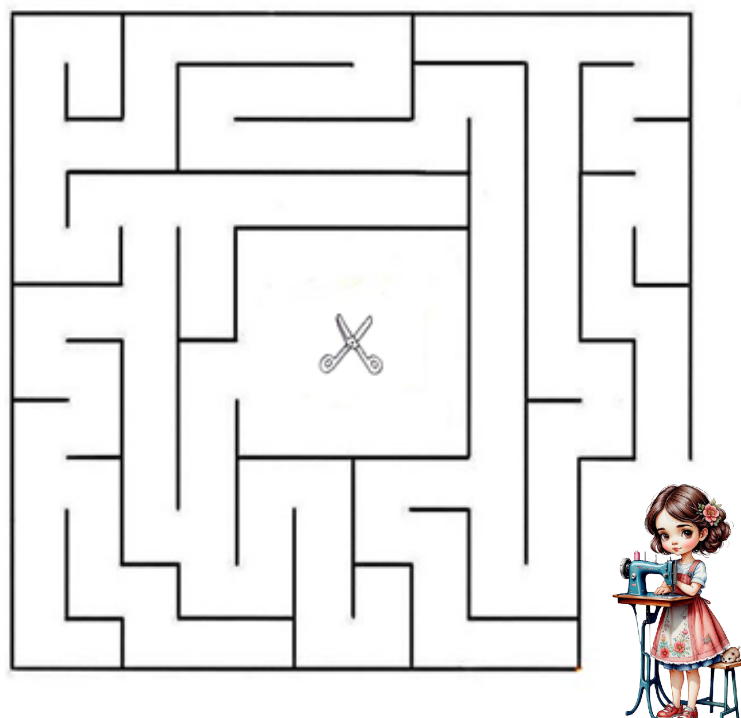
Шта ради пинтор?

- а) кроји одело
- б) прави бурад
- в) пече хлеб и пециво

Шта ради воскар?

- а) прави опанке
- б) поправља сатове
- в) прави свеће

5. Реши лавиринт и помози кројачици да дође до маказа!

6 Ја цртам, а ти погоди шта!

Лупа, инструменти за тачна мерења и турпије,
део су алата,
да не би у школу закаснио,
часовничар Кириз поправља делове твог _ _ _ _ .

За игранке и „Моравац”
опанчар Желимир Дамљановић
да направи _ _ _ _ _
био је прави зналац.

7. На први поглед ова два цртежа су иста. Ипак, постоји 5 разлика.
Покушај да их пронађеш!

8. Повежи називе занатлија са производима које праве!

воскар

поправља сатове

пинтор

шиша и брије људе

опанчар

прави свеће

часовничар

прави бурад

берберин

прави опанке

9. Обој цртеж!

10. Бројеве замени одговарајућим словима и добићеш објашњење чиме се бави пинтор.

30	29	28	27	26	25	24	23	22	21
А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е	Ж	З	И
20	19	18	17	16	15	14	13	12	11
Ј	К	Л	Љ	М	Н	Њ	О	П	Р
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
С	Т	Ђ	У	Ф	Х	Ц	Ч	Џ	Ш

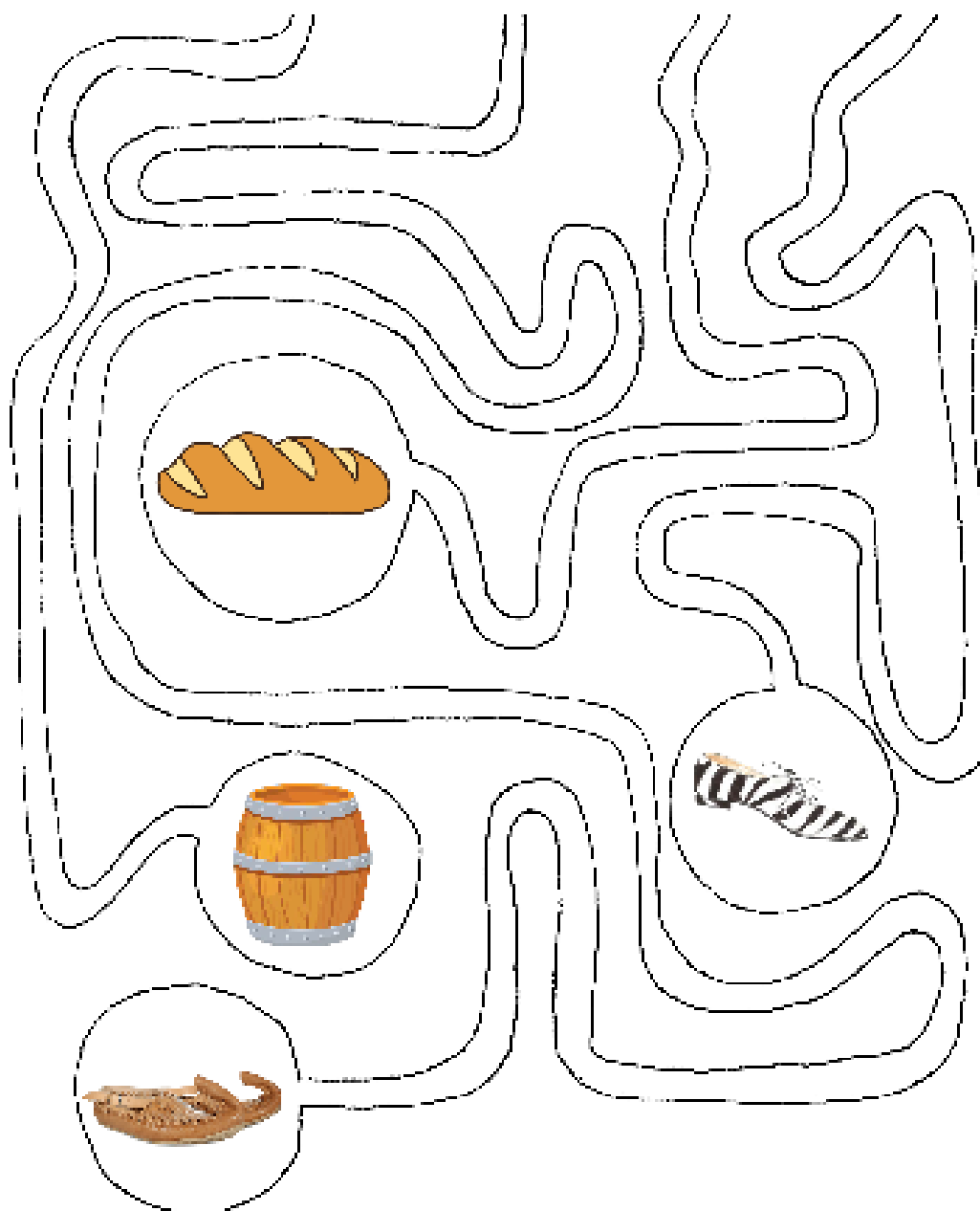
Одговор:

$\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$
 12 21 15 9 13 11 10 24 29 30 28 21

$\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$ $\overline{\quad}$
 21 22 11 30 26 13 16 29 7 11 30 26 21

11. Реши лавиринт!

ПИНТОР ЧАРУГЦИЈА ПЕКАР ОБУЋАР

Ако добро решиш лавиринт, можеш да закључиш да је

чаругџија у ствари стари назив за _____.

12. Реши укрштеницу! У обојеним пољима добићеш назив једног старог заната.

1. Град у Србији кроз који протичу три реке: Јужна Морава, Сокобањска Моравица и Турија
2. Мајчина или очева мајка
3. Женско име
4. Див
5. Светац „Громовник”
6. Шести месец у години
7. Планина у близини Београда

1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									

Решење: _____

РЕШЕЊА

Стр. 6. пекар, воскар, месар, обућар Стр. 7. кројач, ковач, колар, берберин

Стр. 8. семенкара, пинторског; решење ребуса: семенкар

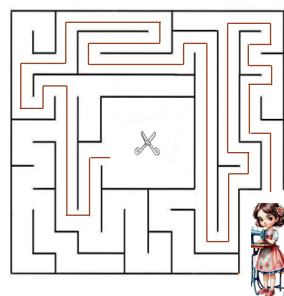
Стр. 9.

Шта ради абаџија? б)

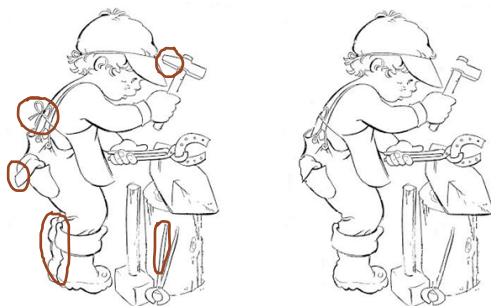
Шта ради опанчар? в)

Стр. 10. Шта ради пинтор? б)
Шта ради воскар? в)

Стр. 11. сата, опанке

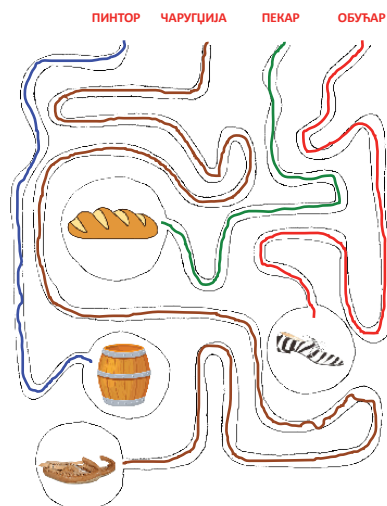
Стр. 12.

Воскар — поправља сатове
 пинтор — шиша и брије људе
 опанчар — прави свеће
 часовничар — прави бурад
 берберин — прави опанке

Стр. 13. Одговор: Пинтор се бави израдом буради.

Стр. 14.

Стр. 15. Решење: а б а џ и ј а

Чаруџија је стари назив за о п а н ч а р а.